

CHỦ nghĩa xã hội luôn luôn là ước mơ cao đẹp của toàn nhân loại, là đích vươn tới của những chiến sỹ cách mạng, những lực lượng tiên bộ, tiên phong của loài người, đặc biệt là của những người cộng sản.

C.Mác và Ph.Ăng-ghe-n là những người cộng sản đầu tiên, với ước vọng và tình cảm thiết tha với sự nghiệp giải phóng con người thoát khỏi tình trạng người áp bức bóc lột người, với tư duy khoa học sắc bén, chặt chẽ trên cơ sở phép biện chứng duy vật, đã xây dựng nên một học thuyết khoa học và cách mạng, học thuyết chủ nghĩa xã hội khoa học. Học thuyết này từ khi ra đời đến nay đã trở thành một vũ khí lý luận hữu hiệu, là kim chỉ nam vạch đường cho nhân loại hiện thực hóa ước mơ, lý tưởng của mình.

Học thuyết xã hội chủ nghĩa của C. Mác, một mặt, chỉ ra sự diệt vong tất yếu của chủ nghĩa tư bản với tính cách là một giai đoạn phát triển của xã hội loài người, mặt khác, vạch rõ chủ nghĩa xã hội, với tính cách là giai đoạn đầu của một chế độ xã hội tiến bộ hơn chế độ xã hội tư bản chủ nghĩa, nhất định sẽ ra đời thay thế cho chủ nghĩa tư bản.

Đặc biệt, trong lý luận khoa học về hình thái kinh tế - xã hội, C. Mác đã khẳng định, chế độ xã hội xã hội chủ nghĩa, mà loài người tất yếu sẽ tiến tới, là một cấu trúc hữu cơ sinh động, một cơ thể sống có tính hiện thực khả thi. Đồng thời, C. Mác cũng đã chỉ ra những nguyên lý khái quát cho một cấu trúc kinh tế - xã hội hợp lý, tối ưu, để nó có thể ra đời, tồn tại và phát triển.

Trong quá trình tham gia và lãnh đạo phong trào đấu tranh cách mạng của giai cấp vô sản

V.I. LÊ-NIN và con đường tiến lên chủ nghĩa xã hội

TRẦN NGỌC LINH *

nước Nga, V.I. Lê-nin đã kế thừa, phát triển, và lần đầu tiên đã hiện thực hóa trong cuộc sống những quan điểm lý luận học thuyết Mác về chủ nghĩa xã hội.

Những quan điểm của V.I. Lê-nin về chủ nghĩa xã hội đóng vai trò vô cùng quan trọng trong cuộc cách mạng của nhân dân Nga lật đổ ách thống trị của giai cấp tư sản, địa chủ bóc lột, giành chính quyền về tay giai cấp vô sản; trong quá trình xây dựng chế độ xã hội xã hội chủ nghĩa ở nước Nga, một chế độ xã hội chưa hề có tiền lệ trong lịch sử loài người. Đồng thời, những quan điểm này cùng với những kinh nghiệm được rút ra qua quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội do V.I. Lê-nin lãnh đạo đã trở thành những chỉ dẫn quan trọng, vạch đường chỉ lối cho nhân dân lao động toàn thế giới tiến lên trên con đường đi tới chủ nghĩa xã hội.

Vào những năm đầu của thế kỷ XX, khi giai cấp tư sản Nga đã không thể và cũng không muốn tiến hành một cách triệt để cuộc cách mạng dân chủ tư sản, V.I. Lê-nin đã chỉ ra rằng giai cấp vô sản cần và có thể đóng vai trò lãnh đạo cuộc cách mạng này. Cuộc cách mạng dân chủ tư sản dưới sự lãnh đạo của giai cấp vô sản

* PGS, TS Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

được gọi là cuộc cách mạng dân chủ tư sản kiểu mới, và khi cuộc cách mạng này giành được thắng lợi, giai cấp vô sản cần phải thực hiện cách mạng không ngừng, chuyển ngay sang tiến hành cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa. Thắng lợi rực rỡ của cuộc Cách mạng xã hội chủ nghĩa Tháng Mười vĩ đại đã chứng minh tính đúng đắn của quan điểm cách mạng không ngừng của V.I. Lê-nin.

Dưới sự lãnh đạo của Người, sau khi giành được chính quyền, mặc dầu còn phải đối phó với mọi âm mưu thủ đoạn của thù trong giặc ngoài nhằm bóp chết chính quyền xô-viết non trẻ, giai cấp công nhân đã tiến hành ngay công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội, biến ước mơ, lý tưởng xã hội chủ nghĩa của loài người thành hiện thực.

V.I. Lê-nin khẳng định rằng, tất cả các quốc gia dân tộc khác nhau trên thế giới, bằng cách này hay cách khác, theo quy luật khách quan, tất yếu đều phải tiến lên chủ nghĩa xã hội. Vấn đề là ở chỗ cần phải tiến lên chủ nghĩa xã hội bằng cách nào, theo con đường nào, với những điều kiện nào?

V.I. Lê-nin đã chỉ ra rằng, có thể thay đổi những mô hình cụ thể, những yếu tố cụ thể nào đó của kết cấu xã hội xã hội chủ nghĩa tùy theo điều kiện lịch sử cụ thể của từng quốc gia dân tộc, nhưng có những yếu tố cơ bản không thể thay đổi, nhất thiết phải có, nếu không thì không thể có được chủ nghĩa xã hội. Những yếu tố cơ bản, bất biến đó vừa là những yếu tố nội tại, tự thân, tất yếu, vừa là những điều kiện vật chất thiết yếu để xây dựng nên một chế độ xã hội xã hội chủ nghĩa. Một cách khái quát, V.I. Lê-nin đã nêu rõ: một mặt, là điều kiện kinh tế, sản xuất, kinh tế - xã hội; mặt khác, là điều kiện chính trị.

Về những điều kiện chính trị, trước hết, V.I. Lê-nin nhấn mạnh rằng đảng của giai cấp công nhân cần phải giữ vai trò lãnh đạo trong công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội. Đảng Cộng sản là nhân tố có ý nghĩa quan trọng nhất,

không thể thiếu được trong công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội, không có sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản thì không thể có chủ nghĩa xã hội. Đảng Cộng sản, trên cơ sở nền tảng học thuyết chủ nghĩa Mác, cần căn cứ vào những điều kiện hiện thực khách quan của đất nước để đề ra cương lĩnh và kế hoạch hành động cho công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội.

Người luôn nhắc nhở, phải dựa trên sự phân tích đúng đắn những điều kiện hiện thực khách quan mới tránh được tình trạng lặp đi, lặp lại những lời lẽ cách mạng suông, mà trong đó “những danh từ “quyến rũ” thuộc về một quá khứ đã qua rồi che lấp những nhiệm vụ của tương lai”. Và theo Người, “Sự quyến rũ của một danh từ đã có tác dụng trong lịch sử, trong những trường hợp như thế sẽ trở thành một thứ hào nhoáng trống rỗng và có hại, một thứ lèo lẹt vô dụng”⁽¹⁾.

V.I. Lê-nin nhấn mạnh rằng, sức mạnh cương lĩnh của Đảng chính là ở chỗ nó được xây dựng trên cơ sở căn cứ vào những sự thật được xác định một cách tuyệt đối chính xác và một Cương lĩnh đúng đắn sẽ có tầm quan trọng to lớn đối với hoạt động nhất trí và triệt để cách mạng của Đảng.

Đồng thời, V.I. Lê-nin cũng chỉ ra, khi đã có Cương lĩnh đúng đắn, Đảng cần làm tốt công tác tuyên truyền, giáo dục cho từng đảng viên cũng như cho quần chúng nhân dân thấm nhuần nội dung cơ bản của Cương lĩnh, nhất trí hoàn toàn với những đường lối, kế hoạch xây dựng chủ nghĩa xã hội mà Cương lĩnh nêu ra, tạo nên sức mạnh muôn người như một trong công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội. Để Đảng Cộng sản giữ vững được vai trò lãnh đạo, theo Người, mỗi một đảng viên cần phải nêu cao tính tiên phong, gương mẫu, thực sự đóng vai trò là người đi đầu trong việc thực hiện Cương lĩnh, tiến hành sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội.

(1) V.I. Lê-nin: *Toàn tập*, Nxb Tiến bộ Mát-xcơ-va, 1979, t 11, tr 87

Yếu tố thứ hai của điều kiện chính trị, không kém phần quan trọng quyết định thành công của sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội, đó là vai trò của bộ máy nhà nước trong quản lý, tổ chức, điều hành các hoạt động của toàn xã hội tiến hành cải tạo, xóa bỏ những tàn dư của chế độ xã hội cũ, xây dựng cơ sở vật chất, kỹ thuật cũng như cơ sở tư tưởng, văn hóa, tinh thần cho chế độ xã hội mới - chế độ xã hội chủ nghĩa, biến Cương lĩnh của Đảng thành hiện thực trong cuộc sống.

Ngay sau Cách mạng Tháng Mười thắng lợi, khi giai cấp vô sản giành được chính quyền, V.I. Lê-nin đã khẳng định rằng, bộ máy nhà nước trong tay giai cấp vô sản chính là điều kiện tiên quyết để xây dựng chủ nghĩa xã hội. Bộ máy nhà nước này là một công cụ sắc bén để giai cấp vô sản sử dụng nhằm thực hiện những mục tiêu lý tưởng của mình, đem lại cuộc sống ấm no, hạnh phúc, công bằng, văn minh cho đại đa số nhân dân.

V.I. Lê-nin đã chỉ ra tính tất yếu phải thu hút, huy động được sự tham gia đông đảo của quần chúng nhân dân lao động vào việc xây dựng bộ máy nhà nước xã hội chủ nghĩa. Người khẳng định, chính quyền Xô-viết là chính quyền của nhân dân, do nhân dân, vì nhân dân; bởi vậy nhiệm vụ hàng đầu là phải thu hút đông đảo quần chúng tham gia vào việc quản lý. Và chỉ có sự tham gia rộng rãi của quần chúng nhân dân lao động vào việc xây dựng bộ máy nhà nước thì nhà nước đó mới thực sự trở thành nhà nước xã hội chủ nghĩa của nhân dân, do nhân dân, vì nhân dân. Song, vấn đề là ở chỗ, sự tham gia đông đảo của quần chúng phải được tổ chức như thế nào để có thể thực hiện tốt nhất những biện pháp đạt tới mục tiêu cuối cùng của cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa. Phát triển chế độ dân chủ một cách đầy đủ, theo V.I. Lê-nin, nghĩa là làm cho toàn thể quần chúng nhân dân tham gia thực sự bình đẳng, thực sự rộng rãi vào mọi công việc của nhà nước.

Để bảo đảm cho quyền làm chủ của quần chúng nhân dân trở thành hiện thực, V.I. Lê-nin

cũng đã chỉ ra sự cần thiết của việc kiến lập mối liên hệ mật thiết giữa toàn bộ bộ máy chính quyền nhà nước và quản lý nhà nước với quần chúng nhân dân lao động. Chính mối liên hệ mật thiết, sự gần gũi của chính quyền nhà nước với nhân dân đã tạo ra những hình thức đặc biệt của sự bãi miễn và của hoạt động kiểm tra khác "từ dưới lên".

V.I. Lê-nin cũng đã chỉ ra một vấn đề hết sức quan trọng và cấp thiết trong việc tham gia của quần chúng nhân dân lao động xây dựng chế độ dân chủ, đó là phải xây dựng chế độ dân chủ bắt đầu từ cơ sở, coi xây dựng dân chủ từ cơ sở là bảo đảm cho một nền tự do chân chính. Và điều quan trọng hơn cả là phải thực hiện chế độ dân chủ từ cơ sở trong thực tiễn chứ không phải "chỉ tuyên truyền về dân chủ, tuyên bố và ra sắc lệnh về dân chủ", thông qua thực tiễn tất cả những người lao động sẽ học tập được nghệ thuật quản lý nhà nước.

V.I. Lê-nin khẳng định: "Chủ nghĩa xã hội không phải là kết quả của những sắc lệnh từ trên ban xuống. Tính chất máy móc hành chính và quan liêu không dung hợp được với tinh thần của chủ nghĩa xã hội; chủ nghĩa xã hội sinh động, sáng tạo là sự nghiệp của bản thân quần chúng nhân dân" (2). Chỉ đến khi đông đảo quần chúng nhân dân lao động tự bắt tay vào việc xây dựng nhà nước và đời sống kinh tế mới, thực hiện triệt để quyền làm chủ của mình thì lúc đó cách mạng xã hội chủ nghĩa mới thực sự đạt được mục tiêu, chủ nghĩa xã hội mới thực sự được xây dựng thành công.

Cùng với điều kiện chính trị - vai trò lãnh đạo của Đảng Cộng sản, vai trò tổ chức quản lý của nhà nước - thì điều kiện kinh tế, sản xuất, kinh tế - xã hội cũng là những điều kiện vô cùng quan trọng, là cái nguồn và nền tảng sản xuất vật chất của chủ nghĩa xã hội, quyết định sự thành công của công cuộc xây dựng chủ nghĩa

(2) V.I. Lê-nin: *Sđd*, t 35, tr 64

xã hội. Về điều này, V.I. Lê-nin viết: “Chỉ khi nào chính quyền nhà nước vô sản tổ chức lại được toàn bộ nền công nghiệp trên cơ sở nền đại sản xuất tập thể và kỹ thuật hiện đại nhất (dựa trên việc điện khí hóa toàn bộ nền kinh tế), sau khi đã hoàn toàn đập tan mọi sự phản kháng của bọn bóc lột và đảm bảo cho chính quyền nhà nước vô sản được ổn định hoàn toàn, chính quyền nhà nước vô sản hoàn toàn nắm quyền chi phối thì khi đó mới có thể coi là chủ nghĩa xã hội đã chiến thắng được chủ nghĩa tư bản và chủ nghĩa xã hội đã được củng cố” (3).

Vấn đề là ở chỗ phải tìm cho ra những biện pháp quá độ thích hợp để vận dụng vào hoàn cảnh cụ thể của nước Nga những năm sau Cách mạng Tháng Mười, nhằm phát triển lực lượng sản xuất, tăng cường những điều kiện vật chất cho chủ nghĩa xã hội. V.I. Lê-nin chỉ ra, “Vì chúng ta chưa có điều kiện để chuyển trực tiếp từ nền tiểu sản xuất lên chủ nghĩa xã hội, bởi vậy, trong một mức độ nào đó, chủ nghĩa tư bản là không thể tránh khỏi... bởi vậy, chúng ta phải lợi dụng chủ nghĩa tư bản (nhất là bằng cách hướng nó vào con đường chủ nghĩa tư bản nhà nước) làm mất xích trung gian giữa nền tiểu sản xuất và chủ nghĩa xã hội, làm phương tiện, con đường, phương pháp, phương thức để tăng lực lượng sản xuất lên” (4).

Chính sách kinh tế mới (NEP) chính là tập hợp tất cả những biện pháp quá độ đặc biệt thích hợp, trong đó có các biện pháp sử dụng chủ nghĩa tư bản nhà nước, để biến khả năng thành hiện thực, xây dựng thành công chủ nghĩa xã hội. V.I. Lê-nin viết: “Việc chuyển sang chính sách kinh tế mới chính là do chỗ: sau cuộc thí nghiệm trực tiếp xây dựng xã hội chủ nghĩa trong những điều kiện khó khăn chưa từng thấy, trong điều kiện nội chiến, trong điều kiện giai cấp tư sản buộc chúng ta phải tiến hành cuộc đấu tranh ác liệt, thì đến mùa xuân năm 1921 chúng ta đã nhận thấy rõ là chưa nên xây dựng trực tiếp chủ nghĩa xã hội, mà trong nhiều lĩnh vực kinh tế chúng ta cần phải lùi về

chủ nghĩa tư bản nhà nước, từ bỏ biện pháp tấn công chính diện” (5).

Một trong những nội dung cơ bản của NEP đó là: sử dụng chủ nghĩa tư bản nhà nước dưới hình thức tô nhượng, hợp tác xã, tư nhân làm đại lý, cho tư nhân thuê cơ sở sản xuất v.v.. coi như là những biện pháp “*quá độ đặc biệt*”, một mắt khâu “*trung gian*” để quá độ gián tiếp lên chủ nghĩa xã hội; và coi đó là những “*chiếc cầu nhỏ, vũng chầy*” mà giai cấp vô sản cần phải có để “*xuyên qua*” nó đi vào chủ nghĩa xã hội, bảo đảm cho chủ nghĩa xã hội được củng cố.

Để áp dụng có hiệu quả những biện pháp quá độ nói trên, V.I. Lê-nin đưa ra những quan điểm sau:

- Chủ nghĩa tư bản có lợi cho chúng ta trong chừng mực nó giúp chúng ta chống lại tình trạng phân tán của người sản xuất nhỏ và phần nào chống lại cả bệnh quan liêu.

- Cần có sự kiểm kê, kiểm soát của nhà nước. Sự kiểm soát đó sẽ giúp chúng ta hướng chủ nghĩa tư bản - chủ nghĩa tư bản là không tránh khỏi đến một mức nào đó và là cần thiết cho chúng ta - vào con đường chủ nghĩa tư bản nhà nước.

- Phát huy đầy đủ tính chủ động và tinh thần sáng kiến, tính độc lập của các tổ chức địa phương, nhằm khuyến khích sự trao đổi giữa nông nghiệp và công nghiệp.

- Học tập kinh nghiệm của các chuyên gia tư sản.

Trong quá trình lãnh đạo công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội trên đất nước Nga, V.I. Lê-nin đã hiện thực hóa những lý tưởng của chủ nghĩa Mác, bổ sung, làm phong phú thêm kho tàng lý luận chủ nghĩa Mác. Chế độ xã hội xã hội chủ nghĩa đã dần dần hình thành trên cơ sở những điều kiện cơ bản mà V.I. Lê-nin đã nêu ra. Đáng tiếc, những người kế tục sự nghiệp

(3) V.I. Lê-nin: *Sđđ*, t 41, tr 218 - 219

(4) V.I. Lê-nin: *Sđđ*, t 43, tr 276

(5) V.I. Lê-nin: *Sđđ*, t 44, tr 255

của Người đã không thực hiện được đầy đủ, đúng đắn những di huấn của V.I. Lê-nin dẫn đến hậu quả vô cùng tai hại đối với chủ nghĩa xã hội trên toàn thế giới.

Trung thành với những di huấn của V.I. Lê-nin về chủ nghĩa xã hội, Đảng Cộng sản Việt Nam trong suốt quá trình lãnh đạo cách mạng Việt Nam đã cùng nhân dân Việt Nam tiến hành thắng lợi cuộc cách mạng dân tộc dân chủ và thực hiện tư tưởng cách mạng không ngừng tiến lên thực hiện cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa. Sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam là nguyên nhân của mọi nguyên nhân dẫn đến những thắng lợi to lớn của cách mạng Việt Nam trong mọi thời kỳ. Đó là vì Đảng ta đã đề ra Cương lĩnh đúng đắn cho từng thời kỳ cách mạng, đã giáo dục đảng viên và quần chúng nhân dân thấm nhuần tinh thần, nội dung cơ bản của Cương lĩnh, tạo nên một sức mạnh thống nhất "ý Đảng, lòng Dân" giành thắng lợi to lớn trong công cuộc bảo vệ và xây dựng đất nước.

Đảng Cộng sản Việt Nam đã tiến hành xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của dân, do dân, vì dân. Tuy còn nhiều hạn chế trong quá trình xây dựng, nhưng Nhà nước ta cũng đã thực hiện được nhiệm vụ quản lý, điều hành mọi hoạt động của xã hội góp phần đem lại những thành tựu đáng kể trong sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội trên đất nước Việt Nam.

Trong sự nghiệp xây dựng nền kinh tế, cơ sở vật chất của chủ nghĩa xã hội, vận dụng những tư tưởng, quan điểm của V.I. Lê-nin về NEP vào hoàn cảnh lịch sử cụ thể của đất nước, Đảng ta đã đề ra những chủ trương chính sách để có thể phát triển mạnh các thành phần kinh tế, các loại hình tổ chức kinh doanh, đặc biệt là thu hút nguồn lực của các nhà đầu tư nước ngoài vào công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội.

Phát huy những thành quả đã đạt được trong thời gian qua, đặc biệt là trong thời kỳ đổi mới, tiếp tục trung thành với chủ nghĩa Mác - Lê-nin, Đại hội X của Đảng chắc chắn sẽ là một mốc son chói lọi trên con đường xây dựng chủ nghĩa xã hội của toàn Đảng, toàn dân ta. □

GIỮ VỮNG ĐỊNH HƯỚNG...

(Tiếp theo trang 43)

không lành mạnh. Dự thảo Báo cáo Chính trị trình Đại hội X của Đảng đã nêu rõ những khuyết điểm và yếu kém đó như: chất lượng, hiệu quả, sức cạnh tranh của nền kinh tế còn thấp; nhiều vấn đề xã hội bức xúc chưa được giải quyết tốt; tệ quan liêu, tham nhũng, lãng phí vẫn nghiêm trọng; một bộ phận cán bộ, đảng viên, kể cả một số cán bộ chủ chốt thoái hóa, biến chất, cơ hội, tham nhũng. Những khuyết điểm ấy đang làm giảm sút uy tín của Đảng, gây nên sự giảm sút niềm tin, sự lo lắng, bất bình trong đại bộ phận đảng viên và trong quần chúng nhân dân. Không kiên quyết khắc phục, không khắc phục có hiệu quả những khuyết điểm, tệ nạn trên đây, đặc biệt là tệ tham nhũng, thì không thể bảo đảm đất nước tiếp tục phát triển theo định hướng xã hội chủ nghĩa. Những yếu kém sai lầm, khuyết điểm nêu trên tuyet nhiên không phải do "định hướng xã hội chủ nghĩa" gây ra, mà chủ yếu do nguyên nhân chủ quan, trước hết do những yếu kém trong công tác xây dựng Đảng.

Trong bối cảnh chủ nghĩa xã hội đang gặp khó khăn, chủ nghĩa tư bản đang thắng thế, việc kiên định con đường xã hội chủ nghĩa không phải là vấn đề đơn giản đối với các đảng cộng sản và công nhân. Lúc này càng đòi hỏi chúng ta cần phải có nhận thức lý trí, niềm tin và ý chí, niềm tự hào về con đường mà dân tộc mình đã chọn. Qua thực tiễn đổi mới, chúng ta nhận thức rõ hơn bản chất cách mạng và khoa học của chủ nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh. Có niềm tin vững chắc vào con đường xã hội chủ nghĩa nhất định chúng ta biến "định hướng xã hội chủ nghĩa" thành hành động thực tiễn và truyền niềm tin ấy cho thế hệ tương lai. □